

ÉRTEKEZÉSEK

Földtani Közöny, Bull. of the Hungarian Geol. Soc. (1970) 100, 233-234.

Elnöki megnyitó

*dr. Nemező Ernő**

Tisztelt Közgyűlés!

Társulatunk az előző tisztújító közgyűlés óta eltelt esztendőben igen széleskörű tevékenységet fejtett ki. Ezek egy része szoros összefüggésben volt a Földtani Intézet jubiláris évének eseményeivel, nemcsak annyiban, hogy mint a magyar geológusokat képviselő szervezet kiemelkedő szerepet vállaltunk a jubileumi ünnepségek megrendezésében, hanem érdemileg is közreműködtünk a tudományos ülésszakok szervezésében és azokon való részvétel tekintetében. Végeredményben az 1969-es esztendő a magyar geológusok közös erőfeszítéseként tudományunk hazai történetének kiemelkedő állomása lett, s amelynek jelentősége túljutva az ország határain nemzetközi figyelmet kapott. Megmutatta ez az esztendő, hogy a magyar földtani tudomány több ágában olyan színvonalra emelkedtünk, amely már a nemzetközi mérlegelésben is jó rangsorolást kap és azt is, hogy a tudomány fejlődéséhez szükséges szervezeti hálózatunk és annak nemzetközi kapcsolódási számon tartott tényezői a nemzetek közötti geológiai együttműködésnek.

Ebben a vonatkozásban is kiemelkedő esemény volt az Unesco Nemzetközi Geológiai Korrelációs Programjának előkészítő tanácskozása, amely első ízben vázolta föl az egész Földünkre kiterjedő geológiai kutatás tervének körvonalait. Több mint 90 neves geológus közreműködésével olyan programot fogalmaztak meg, amely 1-2 évtizedre szólóan a világ tudományos földtani kutatásának vezérfonala lesz, s amely program ma az Unesco közgyűlése előtt, mint a budapesti ülésszak határozata fekszik. Úgy vélem, hogy e nevezetes dokumentum keletkezésének összefonódása hazánk fővárosa nevével mintegy szimbóluma a magyar geológia tekintélyének, amelyet növelni a nemzetközi szakközvéleményben a jövőben is fő feladatunk lesz.

A társulati tevékenység, melynek üteme a tavaszi, korányári és őszeleji nagy rendezvények idején hatalmasan felfokozódott, az őszi folyamán visszatért normális medrébe. Talán egy-két vonatkozásban és talán megérthetően némileg csökkent is. Mindenekelőtt a szakosztályi előadások látogatottságára gondolok, amely összefügghet azzal is, hogy vonzó, figyelmet lekötő új eredmények produkcióját nem lehet állandóan magas fokon tartani, szükség van az erőgyűjtés, a gondolat kiérlelés közbenső időszakára is. Kétségtelen, hogy a geológusok előtt álló program, a tudományos és gyakorlati fejlődés vonatkozásában egyaránt, amelyről többek között az elmúlt tisztújító közgyűlésen én is szólottam, szívós mindennapi munkát, tanulást igényel. A kor megkövetelte színvonalon újat alkotni egyre nehezebb feladat lesz, és segítséget elsősorban egymástól várhatunk. Eljön az ideje, hogy a Társulati tevékenységünk egyre nagyobb hányada szűkebbkörű szakmai konzultációk, ankétok, metodikai viták, hosszabb-rövidebb tanfolyamok szervezése irányába tolódjék el. Ilyen társulati tevékenység iránt, a dolog természeténél fogva, nagyobb fogékonyságot mutat az ifjúság, mert családi és társadalmi helyzeténél fogva, de nem utolsó sorban a tartalmi kérdések iránti odaadó lelkiülete folytán előnyösebb helyzetben van, az irányítás gondjaival terheltebb idősebb korosztályhoz képest.

Azt a kedvező tényt tehát, hogy Társulatunk tagságának mintegy harmadrésze a fiatal korosztályhoz tartozik, ki kell használnunk arra, hogy bevonva őket a nékik megfelelő stílusú Társulati munka szervezésébe-vitelébe új lendületet adjunk a Társulati életnek. Hogy az életkorhoz is kapcsolódó szakmai problémákra kellően figyelemmel lehessünk, az ifjúságban szunnyadó erők minél nagyobb részét felszabadítsuk, úgy határoztunk, hogy közvetlenül az Elnökséghez kapcsolódó Ifjúsági Bizottságot hozunk létre. Ennek

* Elhangzott a MFT 1970. március 20-i közgyűlésén.

lesz a feladata, hogy behatóan foglalkozzék az ifjúsági kérdésekkel, természetesen elsősorban a fiatalok tevékenységének Társulati vetületeivel, hogy összegyűjtse, kiformalja és képviselje a Társulat Vezetősége előtt az ifjúság elgondolásait és javaslatait. E Bizottság munkájától sokat várunk a magyar geológia jövőjét illetően.

Ennek egészséges jele volt az új, Matematikai-földtani Szakcsoportunk megalakulása, amely teljesen fiatal tagtársaink kezdeményezésére jött létre. Ezzel a felismerésükkel és annak elhatározásával, hogy e jövőt jelentő metodika elsajátításában és terjesztésében a fő szerepet magukra vállalják, nagy szolgálatot tesznek a magyar geológia fejlődésének.

A geológiai jelenségek, hogy úgy mondjam tudományos kezelésmódjában jelentős változások mennek végbe ezekben az években. A helyzetet röviden azzal jellemezhetem, hogy a korábbi determinisztikus nézetekkel szemben egyre inkább tért hódít az a felfogás, hogy számos geológiai jelenség számunkra való megnyilvánulása a véletlenszerű statisztikusság körébe esik, és hasonló a radioaktív bomlás folyamatához. Igaz, hogy egy rendszer, ha mindenki kezdeti feltételét ismerjük és nem áll más rendszerek befolyása alatt, determinálható alakítható. De a geológiában, ha egyáltalán van, nagyon kevés ilyen rendszer létezhetik, minthogy a Föld maga is csak egyike az Univerzumnak. A véletlenszerűség a mi felfogásaink szerint azonban nem jelent természetfölötti vakvéletlent, hanem olyan irányított jelenségek halmazát, melyek a nagy számok statisztikájában teljesen hasonlóak lehetnek a jelenségek determinisztikus lefolyásához. A véletlenszerűség csupán annyit jelent tehát, hogy nem tudjuk ésszerű biztonsággal előre jelezni az egyes jelenséget, hanem csak ezek sokaságának átlagos lefolyását. Mindaddig, míg a matematika fejlődése, a valószínűség-számítás mai kialakulásáig még nem adta kézbe a problémák ilyen kezelhetőségét, az általánosított determinisztikus szemlélet uralkodó volt, jól lehet éppen a geológiában kellett nagyon sokszor elismerni annak korlátozott alkalmazhatóságát. Ma azonban kimutatták számos geológiai tünetény lefolyásának kétszatholónál sztochasztikus jellegét, mint pl. a klasztikus üledékek mozgásának, a geomorfológiai jelenségeknek, számos hidrológiai folyamatnak, közöttük a csapadék tér-idő eloszlásának, a szeizmikus aktivitásnak a közetrétegtözdésnek, az organikus fejlődésnek, sőt galaksziosok eloszlásának statisztikus jellegét. A kontinensek eloszlása azonban nem teljesen véletlenszerű, amely úgy látszik konvekciós tényezők befolyására vall.

Óriási jelentősége van tehát a geológiában a determinált és véletlenszerű eloszlások közötti átmenetek ismeretének, s ez nagy szerepet biztosít a matematika egyes fejezetei felhasználásának a geológiában. E rövid kitérőt csak a háttér felvázolására kívántam felhasználni annak nyomatékos hangsúlyozására, hogy milyen nagy jelentőséget tulajdonítunk a matematikai-földtani szakcsoport megalakulásának és jövőbeni sikeres működésének.

Tisztelt Közgyűlés!

A most következő évek a kevésbé látványos műhelymunka, további új eredmények megalapozásának időszaka lesz. Úgy véljük, hogy ennek menetét nem volna helyes csak a spontán fejlődésre rábízni, hogy előrehaladásunk sokkalta gyorsabb lehet, ha a földtudományok művelése világosan megfogalmazott, és az erőket koncentráltan felhasználó programok nyomán fejlődik tovább. Erre a kutatás-metodikai koncepcióra figyelemzettnek a Párt Központi Bizottságának tudománypolitikai irányelvei is, amelynek sarkalatos pontja, hogy a szétszórt kutatási kapacitást, személyi és anyagi vonatkozásában egyaránt, nem nagy számú kutatási cél érdekében, a lehetőséghez képest minél inkább tömörítsük. Kétségtelen, hogy figyelemreméltó eredményeket, méghozzá belátható időn belül, csak ezeknek az elveknek szemelött tartásával lehet elérni. Felmerül a kérdés, milyen szerepe lehet ebben a programban Társulatunknak? Nyilvánvaló, hogy a konkrét kutatási célkitűzések meghatározása végső soron az anyagi eszközökkel rendelkező szervezetek és pedig nagyságrendi sorrendben az olajkutatás, a Központi Földtani Hivatal és más vállalatok kezébe van letéve. Az olajkutatás szerencsére nagyvonalú koncepció alapján dolgozik, nagy teret enged a magyar föld sokoldalú, mélyszerkezeti, üledék-földtani tudományos vizsgálatának is. A Központi Földtani Hivatal által irányított kutatás, bár kisebb volumenű, de szerteágazóbb, mert átjárja a kimondottan tudományos kutató feladatoktól a teljes szilárd nyersanyag-kutatásig terjedő hazai földtani munkálatokat. Ezért nagy súlyt helyezünk arra, hogy Társulatunk és a Központi Földtani Hivatal közötti kapcsolat minél szorosabbá és elmélyültebbé váljék.

Azt reméjük, hogy e kapcsolatok, a szakmai programok világos ismerete, azon való munkálkodás, Társulatunk tagságát társadalmi-szakmai vonatkozásban is homogénebbé teszi, és az egyetértés szellemét erősíti, amelyre szakmánknak az elmúlt évek jelentős fejlődése ellenére is még nagy szüksége van.